

In Memoriam

Seppo Kaunisto 1941–2023 Suometsien ravinne- talouden tuntija

Professori Seppo Kaunisto kuoli 82-vuotiaana Porvoossa 29. lokakuuta 2023. Hän oli syntynyt maanviljelijäperheeseen Tammelassa 29.3.1941.

Seppo Kauniston isoisä oli ollut Mustialan kartanon torppari Niittukulmalla. Torpan itseinäistyttyä vuonna 1922 ja isän veljien saatua omat osuutensa Kauniston torpasta edellytykset lasten kouluttamiseen kansakoulua pitemmälle olivat tiukassa. Pojalla oli lukupäätä ja opettajat kannustivat eteenpäin. Opintien karu alkua oli vielä hyvässä muistissa viitisenkymmentä vuotta myöhemminkin: Seppo Kaunisto oli yksi aloitteentekijöistä kansalaisadressissa, jossa vaadittiin toisen asteen opetuksen sisällyttämistä valtion budjettiin lukukausimaksuineen ja oppikirjoineen.

Forssan yhteislyseon ylioppilaalle Helsingin yliopiston maatalousmetsätieteellisen tiedekunnan tarjoamat tieteenalat näyttivät houkuttelevilta vaihtoehdoilta. Seppo Kaunisto kiinnosti perustieteisiin pohjautuva soveltava tutkimus ja opetus, jotka tähtäävät uudistuvien luonnonvarojen tarkoituksenmukaiseen ja kestäväan hyödyntämiseen. Akateemiset metsätieteelliset perustutkinnot (MH 1966 ja MMK 1968) suoritettuaan Seppo Kaunisto hakeutui Kellogg-säätiön stipendiaattina Floridan yliopistoon ja suoritti siellä Master of Agriculture -tutkinnon vuonna 1970.

Seppo Kaunisto oivalsi jo varhain, että vasta kasvupaikkaan sidotun aineiden kierron syvällinen ymmärrys luo edellytykset kasvintuotannon edistämiseksi olipa kasvi puu tai maissi ja olipa kasvualusta kivennäismaa tai turvemaa.

Seppo Kauniston ura alkoi Metsäntutkimuslaitoksen suontutkijana vuonna 1966 Helsingissä. Sieltä hän kuusi vuotta myöhemmin siirtyi Parkanon tutkimusasemalle, jossa hänellä oli jo sinne siirtyessään monia kasvihuone- ja kenttäkokeita meneillään. Tutkimukset suuntautuivat erilaisten suokasvupaikkojen metsänkasvatukseen

Jatkuvuuden petäjä

Seppo Kaunisto ja hänen vaalimansa säästömänty kotitalallaan. Kuva: Leena Kaunisto.

edellytyksiin pyrittäessä kestäväan puuntuotannon lisäämiseen. Tähän liittyvä suometsätieteen väitöskirja valmistui vuonna 1975.

Huoli puuraaka-aineen riittävydestä oli todellinen ja yhteiskunnan julkinen tuki haluttiin suunnata mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Kauniston tekemät tutkimukset siementen itävyydestä ja taimien varhaiskehityksestä turvemaille ominaisissa vesi- ja ravinnetalouden vaihtelevissa oloissa olivat myöhemmin pohjana avosoiden metsittämisen perusteita selvittävälle koetoinnalle. Parkanon tutkimusasemalla olikin erinomaiset edellytykset tähän aihepiiriin liittyville tutkimuksille. Niinpä Kauniston aikaansaannoksena perustettiin varsin mittavat koejärjestelyt, joissa vertailtiin eri lannoitus-, muokkaus- ja viljelyvaihtoehtoja alun perin puuttomien nevojen metsittämiseksi. Yksi lukuisista koekentistä oli Parkanon ja Karvian rajoilla Alkkiassa oleva Ylimysneva, jonne Kauniston eläkkeelle lähtemisen yhteydessä perustettiin hänen työuraansa kunnioittava soita ja suometsätaloutta esittelevä luontopolku Kauniston Kierros.

Kauniston lähes neljänkymmen vuoden mittainen tutkijanura on pitänyt sisällään hyvin

laajan kirjon turvemaiden metsätalouden erityispiirteisiin liittyviä tutkimuksia. Haasteita ovat tarjonneet turvemaapeltojen ja turvetuotannosta vapautuneiden suonpohjien metsitystutkimukset. Kaunisto oli aloittamassa myös ensimmäisiä laajempia metsänuudistamisen tutkimuksia vanhoissa päätehakkuukäisissä ojitusalue metsissä.

Erityisen mieluisia ja haastavia tutkimusongelmia hän on löytänyt turvemaiden ravinnetalouden parista. Hän on ansiokkaasti käsitellyt varsinkin typen ja sen saantiin vaikuttavien tekijöiden merkitystä suometsien uudistamisessa ja kasvatuksessa.

Seppo muistetaan myös lukemattomista koulutustilaisuuksista ja kenttäretkeilyistä, jotka olivat hyvin käytännönläheisiä ja havainnollisia. Kauniston ehkä parhaiten mieleen painunut ”pedagoginen tavamerkki” oli hänen turvetta puristava nyrkkinsä. Koura mustassa turpeessa esitteli, kuinka turvemaan typpipitoisuuden riittävyys voitiin kentällä määrittää maatumisasteeseen tukeutuen. Sama koski vyöllä roikkunutta puukkoa, jolla hän monella koulutusretkeilyllä leikkasi näyteen vanhan ojitusalueen pintaturpeen päälle kerrostuneesta karikemassasta eli raakahumuksesta. Raakahumuksen kerrostuminen turvekankaille ojituksen jälkeisten vuosikymmenien aikana on ilmiö, jonka juuri Kaunisto aikanaan toi tietoisuuteen erityisesti metsän uudistamiseen ja luontaiseen taimettumiseen vaikuttavana tekijänä.

1980-luvun puolivälin jälkeen Kaunisto keskittyi erityisesti suometsien kaliumravitsemukseen ja oli mm. mukana kehittämässä uusia menetelmiä kriittisten kaliumpitoisuuksien määrittämiseksi tärkeimmille puolajeillemme. Kaliumin puutoksista kärsivät ojitusalueet ja niiden tunnusmerkit opittiin maastossa tunnistamaan ja tuhkalannoitukselle osoitettiin parhaan kasvunlisäyksen tuottavat kohteet.

Seppo Kaunisto osallistui metsäojitusta koskevaan julkiseen keskusteluun ja toi suometsätalouden perusteet ja merkityksen suurelle yleisölle kiinnostavaksi ja ymmärrettäväksi. Suurena kysymyksenä tuolloin oli, että riittääkö turpeen kalium, kasvupaikasta riippuen, enää seuraavan puusukupolven kasvatukseen, ja kuinka laajalti tulevaisuudessa joudumme tekemisiin typen ja kaliumin suhteeseen liittyvän ravinnepätäsapainon kanssa. Tältä osin hän oli kaukaa

viisas, nyt hänen näkemyksensä ovat kaikkien tunnustamia tosiasioita suometsien kasvatuksessa ja sen tulevaisuudessa.

Vuodesta 1991 alkaen eläkkeelle siirtymisensä saakka Kaunisto oli Metsäntutkimuslaitoksen suontutkimuksen professori. Hänen myötävaikutuksellaan ja ohjauksessaan valmistui myös useita suo- ja turvealan yliopistollisia opinnäytetöitä. Seppo Kaunisto toimi aktiivisesti metsä- ja suotieteiden kansallisissa (SMS ja Suoseura) ja myös kansainvälisissä (IUFRO ja IPS) järjestöissä. Hänen asiantuntemustaan käytettiin mm. Irlannissa turpeenkorjuun kohteina olleiden suonpohjien jälkikäyttöä suunniteltaessa.

Sepolla oli harrastuneisuutta myös luonnon-suojeluun. Hänen myötävaikutuksellaan Karvian Alkkian Lylynneva säästyivät 1980-luvulla turvetuotantoon otolta, joka olisi vaikuttanut merkittävästi mm. suoalueen vieressä olevan Iso-Kourajärven vedenlaatuun. Kerran retkeilyllä hän totesi, että ”vaikka työstäni ei jäisi jäljelle jälkipolville mitään muuta, niin sen olen saanut aikaan, että olen pelastanut yhden järven!”

Seppo oli hyvin avomielinen, rehellinen ja syvälliseen ajatteluun kykenevä persoona. Kotiolotkin olivat usein avoimena työtovereille ja kollegoille. Kaikesta huokui hänen rakkautensa Leenaa kohtaan, jonka hän oli tavannut Pohjalaisen osakunnan tansseista. Kielten opettajan ei ollut vaikea löytää töitä Parkanosta, joten yhteistä taivalta riitti 58 vuotta. Aika usein Seppo puhui myös tyttäristään Petrasta ja Noorasta, jotka ovat aina olleet heille tärkeitä.

Sepo harrastuksiin sisältyivät pienimuotoiset maanviljelysharrastukset vapaa-ajan talollaan Ikaalisissa Kyrösjärven Kovelahdessa ja Leenan perimän vanhan puutalon korjausrakentaminen eläkeaikaiseksi kodiksi Porvoon ytimessä. Musiikki, luonnonantimien keräily ja metsästys olivat hänelle myös tärkeitä harrastuksia. Yhteisistä metsästysmuistoista jää päällimmäiseksi eräs Sepo lausahdus. Seppo nimittäin ei sorsametsällä koskaan pudottanut tavia, koska ”*se on pariuskolinen koko elämänsä ajan*”.

Eero Paavilainen, Juhani Päivänen & Markku Saarinen